

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันการสร้างสรรคงานสถาปัตยกรรมในประเทศไทย นอกเหนือจากการตอบสนองความต้องการประโยชน์ใช้สอยสมัยใหม่ที่เกิดจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันแล้ว การที่จะสร้างสรรครูปแบบที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่ที่ได้พัฒนาต่อเนื่องมาจากอดีต ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอาคารประเภทสถาบัน ซึ่งมีส่วนส่งเสริมให้ผู้พบเห็นเกิดความเข้าใจทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ งานวิจัยนี้เป็นความพยายามที่จะศึกษาถึงลักษณะไทยสมัยใหม่สำหรับงานสถาปัตยกรรมประเภทสถาบัน ที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มบุคคลทั่วไป รวมทั้งการศึกษาแนวทางการพัฒนาลักษณะไทยสมัยใหม่ที่จะเป็นสำหรับงานสถาปัตยกรรมประเภทสถาบันในอนาคต เพื่อสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบต่อไป ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัยได้ดังนี้

ข้อสรุปผลที่ได้จากการวิจัย

1. ลักษณะไทยสมัยใหม่จากอาคารตัวอย่างที่ควรจะนำไปใช้ในการออกแบบอาคารประเภทสถาบัน

จากการทดสอบความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มบุคคลทั่วไป สามารถสรุปได้ว่า ลักษณะไทยสมัยใหม่ที่เด่นชัดของอาคารประเภทสถาบัน ส่วนใหญ่แล้วมีการอ้างอิง และพัฒนารูปแบบที่มีลักษณะไทยจากในอดีต ทั้งในลักษณะไทยเชิงรูปธรรม และลักษณะไทยเชิงนามธรรม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ลักษณะไทยเชิงรูปธรรม

1. การจัดกลุ่มอาคาร

ในการออกแบบอาคารประเภทสถาบันที่มีลักษณะเป็นกลุ่มอาคาร ควรออกแบบให้มีลักษณะเป็นกลุ่มอาคารแบบปิดล้อมสถานโล่งที่มีสวนตรงกลาง เนื่องจากมีลักษณะไทยสมัยใหม่ที่เด่นชัด และมีลักษณะที่สอดคล้องกับการจัดกลุ่มอาคารของเรือนไทยภาคกลางที่เป็นเรือนหมู่

2. องค์ประกอบหลัก

องค์ประกอบหลักที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่เด่นชัด และควรนำไปพิจารณาใช้กับการออกแบบอาคารประเภทสถาบัน ได้แก่ หลังคาทรงจั่วปีกนก ทรงจั่ว และทรงจั่วมนิลา สำหรับอาคารประเภทสถาบันที่มีขนาดใหญ่ และจำเป็นต้องมีหลังคาขนาดใหญ่คลุมอาคาร ควรใช้ลักษณะของการซ้อนชั้นหลังคา หรือการลดชั้นหลังคา เพื่อลดทอนขนาดของหลังคา ในส่วนของชายคา ควรออกแบบให้มีชายคาที่อินยาว วัสดุผนังหลังคาควรใช้กระเบื้องดินเผา สีของหลังคาควรใช้สีแดง สีส้ม และสีน้ำตาล ลักษณะของเสาถอยควรใช้ลักษณะของเสากลม และพื้นที่ว่างที่เชื่อมกับภายนอก ควรออกแบบให้เป็นพื้นที่ว่างของลานโล่งที่ถูกรอบล้อม อย่างไรก็ตาม กลุ่มบุคคลทั่วไปมีความคิดเห็นว่า หลังคาทรงจั่วมนิลา หลังคามุงกระเบื้องดินเผา และสีของหลังคาที่เป็นสีส้ม มีลักษณะไทยสมัยใหม่ที่ยังไม่เด่นชัด และกลุ่มบุคคลทั่วไปยังมีความคิดเห็นอีกว่า วัสดุผนังหลังคา ควรใช้กระเบื้องซีเมนต์โมเนีย และหลังคาคอนกรีตประกระเบื้องเซรามิก ส่วนสีของหลังคา ควรใช้สีน้ำเงิน

3. องค์ประกอบรอง

องค์ประกอบรองที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่เด่นชัด และควรนำไปพิจารณาใช้กับการออกแบบอาคารประเภทสถาบัน ได้แก่ ตัดส่วนและการจัดช่องเปิดที่มีลักษณะเป็นช่องแคบสูงอยู่ชิดกันหลายช่อง ช่องแคบสูง 1 ช่องจัดเรียงเป็นจังหวะ และช่องแคบสูง 2 ช่องจัดเรียงเป็นจังหวะ ลักษณะการเปิดควรเป็นแบบบานเปิด ผนังของอาคารควรใช้ผนังก่ออิฐโชว์แนว และผนังฉาบปูนทาสีขาว วัสดุปูพื้นควรใช้ พื้นกระเบื้องดินเผา และพื้นไม้ ลักษณะราวระเบียงและผนังกันตกควรมีลักษณะเป็นราวและลูกกรงคอนกรีตโปร่งแนวตั้ง อย่างไรก็ตาม กลุ่มบุคคลทั่วไปมีความคิดเห็นว่า ตัดส่วนและการจัดช่องเปิดที่มีลักษณะเป็นช่องแคบสูง 1 ช่องจัดเรียงเป็นจังหวะ ช่องแคบสูง 2 ช่องจัดเรียงเป็นจังหวะ และวัสดุปูพื้นที่เป็นกระเบื้องดินเผา มีลักษณะไทยสมัยใหม่ที่ยังไม่เด่นชัด และกลุ่มบุคคลทั่วไปยังมีความคิดเห็นอีกว่า ผนังของอาคารควรใช้ผนังฉาบปูนทาสีขาวและ

4. องค์ประกอบย่อย

องค์ประกอบย่อยที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่เด่นชัด และควรนำไปพิจารณาใช้กับการออกแบบอาคารประเภทสถาบัน ได้แก่ ลักษณะโครงจั่วเน้นทางเข้าอาคารที่มีลักษณะเป็นโครงจั่วคอนกรีต และลักษณะเป็นโครงไม้สามเหลี่ยม ภายหลังจั่ว ควรใช้ลายถูกฟัก และลายติเกิ้ลไม้ ลักษณะค้ำยัน ควรออกแบบให้มีลักษณะเป็นค้ำยันไม้จากกลางเสา อย่างไรก็ตาม กลุ่มบุคคลทั่วไปมีความคิดเห็นว่า ลายหน้าจั่วที่เป็นลายถูกฟัก มีลักษณะไทยสมัยใหม่ที่ยังไม่เด่นชัด

5. การจัดการภูมิทัศน์

อาคารประเภทสถาบันที่มีการจัดการภูมิทัศน์ ควรออกแบบโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับอาคาร โดยการออกแบบให้อาคารมีเสาจุ่มลงไปใต้น้ำ การมีน้ำอยู่ชิดอาคาร หรือมีน้ำอยู่ใกล้อาคาร สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างต้นไม้กับอาคาร ควรออกแบบให้มีต้นไม้ปลูกอยู่กลางลานโล่งที่มีอาคารโอบล้อม และควรมีต้นไม้ปลูกอยู่ใกล้กับอาคาร อย่างไรก็ตาม กลุ่มบุคคลทั่วไปมีความคิดเห็นอาคารที่มีเสาจุ่มลงไปใต้น้ำ มีลักษณะไทยสมัยใหม่ที่ยังไม่เด่นชัด และกลุ่มบุคคลทั่วไปยังมีความคิดเห็นอีกว่า ในส่วนของทางเดินควรมีต้นไม้ปลูกอยู่ทั้ง 2 ข้างทาง

ข. ลักษณะไทยเชิงนามธรรม

1. ลักษณะเบาและลอยตัว

การออกแบบอาคารประเภทสถาบันให้มีลักษณะเบาและลอยตัว ควรออกแบบให้มีลักษณะของการลดชั้นหลังคา ลักษณะการซ้อนชั้นหลังคา และลักษณะการยื่นชายคาขาว นอกจากนั้นความรู้สึกลอยตัว ยังเกิดจากการออกแบบอาคารให้มีการยกได้สูง การใช้เสาถอยแบบศาลา และการใช้เสาถอยที่เกิดจากการร่นผนังเข้าไป ส่วนความรู้สึกลอยตัวที่เกิดจากการมีผิวน้ำ ควรออกแบบให้มีผิวน้ำอยู่ชิดอาคาร ทั้งนี้ กลุ่มบุคคลทั่วไปมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ควรออกแบบให้มีผิวน้ำอยู่ใกล้อาคาร เพื่อให้เกิดความรู้สึกลอยตัว และลอยตัว

2. ลักษณะโปร่งโล่ง

การออกแบบอาคารประเภทสถาบันให้มีลักษณะโปร่งโล่ง ควรออกแบบอาคารให้มีการยกได้สูง และควรออกแบบที่ว่างให้มีลักษณะเป็นลานโล่งที่มีกลุ่มอาคารโอบล้อม เนื่องจากการจัดกลุ่มอาคารแบบมีลานโล่งที่มีอาคารโอบล้อม มีลักษณะเปิดโล่ง และช่วยให้มีการไหลเวียนของอากาศที่ต่อเนื่องกันได้ดี จึงมีส่วนช่วยทำให้เกิดความรู้สึกโปร่งโล่ง

3. ลักษณะร่มรื่น

การออกแบบอาคารประเภทสถาบันให้มีลักษณะร่มรื่น ควรออกแบบให้มีต้นไม้ใหญ่ อยู่กลางลานโล่งที่มีอาคารโอบล้อม การปลูกต้นไม้ใกล้กับอาคาร และควรออกแบบลักษณะของหลังคา ให้มีชายคายื่นยาวปกคลุมอาคาร

2. แนวทางการพัฒนาลักษณะไทยสมัยใหม่สำหรับงานสถาปัตยกรรมประเภทสถาบัน

จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มบุคคลทั่วไป สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาลักษณะไทยสมัยใหม่สำหรับงานสถาปัตยกรรมประเภทสถาบัน ในหัวข้อหลัก ๆ ได้ดังนี้

ก. การนำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบอาคารประเภทสถาบัน

การนำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบอาคารประเภทสถาบัน ควรพิจารณาถึงการนำลักษณะไทยเชิงนามธรรมมาใช้ โดยการออกแบบให้เกิดความรู้สึกทางด้านบรรยากาศแบบไทย ดังที่สถาปนิก นนท์ และศรีใจ บูรณสมภพ ได้ใช้แนวทางนี้ในการออกแบบสถานชูดไทย ที่กรุงริชาร์ด ประเทศซาอุดีอาระเบีย โดยมีแนวความคิดในการออกแบบที่สร้างบรรยากาศภายในให้มีลานโล่งหลายแห่ง ช่วยให้มีการไหลเวียนของที่ว่างต่อเนื่องกันได้ดี ทำให้เกิดความรู้สึกโปร่งโล่ง เป็นต้น แนวทางการพัฒนาลักษณะไทยสมัยใหม่ที่มีความสำคัญอีกแนวทางหนึ่งคือ การนำรูปแบบเดิมของลักษณะไทยท้องถิ่นตามที่ตั้งของอาคารในแต่ละภูมิภาคมาพัฒนาใช้ในการออกแบบ เพื่อให้มีรูปแบบที่สืบสานทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

สำหรับการนำองค์ประกอบไทยในอดีตมาใช้ โดยมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัสดุและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การใช้สัญลักษณ์ในการออกแบบลักษณะไทยสมัยใหม่ และการนำลักษณะของอาคารพักอาศัยมาใช้ โดยมีการปรับเปลี่ยน หรือทำให้เรียบง่ายขึ้น เป็นแนวทางการพัฒนาลักษณะไทยสมัยใหม่ ที่ควรจะนำมาใช้พิจารณาประกอบกับ 2 แนวทางดังกล่าวข้างต้น

ข. ประโยชน์ใช้สอยสมัยใหม่

สำหรับการออกแบบประโยชน์ใช้สอยสมัยใหม่ของอาคาร ควรออกแบบให้สามารถตอบสนองพฤติกรรมการใช้สอย และวิถีชีวิตความเป็นอยู่สมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสม โดยไม่คำนึงถึง

รูปแบบเดิม อย่างไรก็ตาม กลุ่มบุคคลทั่วไปมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับการออกแบบพื้นที่ใช้สอยของอาคารให้มีพื้นที่กลางแจ้ง หรือพื้นที่โล่งบริเวณใต้ดูนอาคาร ถึงแม้จะใช้พื้นที่มากก็ตาม ทั้งนี้ ทั้ง 2 แนวทางดังกล่าว จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของการใช้พื้นที่ในการใช้สอย นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยทางด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอีก เช่น งบประมาณในการก่อสร้าง ความต้องการของเจ้าของอาคาร วัตถุประสงค์ของการใช้งานของอาคาร เป็นต้น

ก. สภาพภูมิอากาศ

ในการออกแบบอาคารประเภทสถาบัน ควรออกแบบอาคารให้สามารถตอบสนองลักษณะภูมิอากาศของประเทศ เช่น การออกแบบอาคารให้มีลักษณะของความโปร่งโล่งเพื่อการถ่ายเทอากาศ การขึ้นชายคายาวเพื่อกันแดดกันฝน เป็นต้น นอกจากนี้ อาคารที่ใช้ระบบปรับอากาศอยู่แล้ว ก็สามารถออกแบบอาคารให้มีลักษณะของความโปร่งโล่ง เพื่อการถ่ายเทอากาศ หรือออกแบบให้มีชายคาขึ้นยาว เพื่อกันแดดกันฝน เป็นการช่วยประหยัดพลังงานในการใช้เครื่องปรับอากาศของอาคาร และยังคงสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของสถาปัตยกรรมไทยได้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน

การออกแบบอาคารให้มีลักษณะของความโปร่งโล่งเพื่อการถ่ายเทอากาศ หรือการขึ้นชายคายาวเพื่อกันแดดกันฝน ซึ่งมีลักษณะเดียวกับสถาปัตยกรรมในประเทศอื่นที่อยู่ในเขตร้อนชื้น ก็สามารถที่จะออกแบบให้สะท้อนถึงลักษณะของสถาปัตยกรรมไทยได้ เช่น การสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึกทางด้านนามธรรม ได้แก่ ความรู้สึกเบา และลอยตัว ความรู้สึกโปร่งโล่ง ความรู้สึกร่มรื่น ผ่อนคลายไปกับการออกแบบ ทั้งนี้ สถาปนิกจะต้องใช้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงลักษณะทางนามธรรมหรือจิตวิญญาณของสถาปัตยกรรมไทย เพื่อที่จะสร้างสรรค์รูปแบบที่มีความแตกต่างไปจากรูปแบบของประเทศอื่นที่อยู่ในเขตร้อนชื้น

ง. วัสดุ และเทคโนโลยีในการก่อสร้างที่ช่วยให้อาคารประหยัดพลังงาน

แนวทางการพัฒนาลักษณะไทยสมัยใหม่ ในเรื่อง การใช้วัสดุ และเทคโนโลยีการก่อสร้างสมัยใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ช่วยให้อาคารประหยัดพลังงาน เป็นแนวทางที่ควรจะนำไปใช้ในการออกแบบอาคารประเภทสถาบัน เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการตื่นตัวในการประหยัดพลังงาน ดังนั้น จึงเป็นแนวทางที่สามารถนำไปพัฒนาใช้กับการออกแบบร่วมกับแนวทางอื่น ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดข้างต้น เพื่อสร้างสรรค์ลักษณะไทยสมัยใหม่ที่มีความเหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาถึงลักษณะไทยสมัยใหม่สำหรับงานสถาปัตยกรรมประเภทสถาบัน ซึ่งได้ทำการศึกษาจากอาคารตัวอย่างที่มีอยู่กระจัดกระจายในแต่ละภาคของประเทศ โดยมีอาคารสถาบันทางการศึกษา อาคารสถาบันทางวัฒนธรรม และอาคารสถาบันที่เป็นสำนักงานของทางราชการ และเอกชน จึงเป็นการศึกษาถึงลักษณะไทยสำหรับงานสถาปัตยกรรมประเภทสถาบันอย่างกว้าง ๆ และไม่ได้จำกัดเฉพาะเจาะจงลงไปถึงเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทยในแต่ละภาค ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางในการศึกษา เพื่อเจาะลึกลงไปถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ของอาคารประเภทสถาบัน ที่ควรจะไปทำการวิจัยในขั้นต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะไทยสมัยใหม่ของอาคารสถาบันการศึกษา เช่น อาคารเรียน อาคารหอประชุม อาคารหอสมุด เป็นต้น
2. ลักษณะไทยสมัยใหม่ของอาคารสถาบันทางวัฒนธรรม เช่น อาคารพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ อาคารศูนย์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น
3. ลักษณะไทยสมัยใหม่ของอาคารสถาบันที่เป็นสำนักงานของทางราชการ และเอกชน เช่น สำนักงานของหน่วยงานต่าง ๆ อาคารหอประชุมของหน่วยงานต่าง ๆ ศูนย์ประชุมแห่งชาติ เป็นต้น
4. ลักษณะไทยสมัยใหม่สำหรับงานสถาปัตยกรรมประเภทสถาบันของภาคต่าง ๆ จากการศึกษา พบว่า อาคารประเภทสถาบันเป็นอาคารที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ และเกิดความรู้ซึ่งถึงคุณค่าของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น การศึกษาในอนาคตจึงควรศึกษาถึงลักษณะไทยสมัยใหม่สำหรับงานสถาปัตยกรรมประเภทสถาบันของแต่ละภาค
5. วัสดุ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่มีผลต่อรูปแบบลักษณะไทยสมัยใหม่ของอาคารประเภทสถาบัน จากการศึกษา พบว่า แนวโน้มในการพัฒนาลักษณะไทยสมัยใหม่สำหรับงานสถาปัตยกรรมประเภทสถาบันจะขึ้นอยู่กับ วัสดุ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ จึงเป็นที่น่าสนใจว่า ลักษณะไทยสมัยใหม่ที่มีการนำวัสดุ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้กับการออกแบบ จะมีรูปแบบเช่นไร
6. ขนาด และความสูงของอาคาร ที่มีผลต่อรูปแบบลักษณะไทยสมัยใหม่ของอาคารประเภทสถาบัน จากการศึกษา พบว่า อาคารตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมดจะมีความสูงไม่เกิน 3 ชั้น ดังนั้น การศึกษาในอนาคตจึงควรศึกษาถึง
 - ลักษณะไทยสมัยใหม่ของอาคารประเภทสถาบันที่มีความสูงมากกว่า 3 ชั้นขึ้นไป เช่น อาคารศาลประเภทต่าง ๆ อาคารเรียนที่มีความสูงเกิน 3 ชั้นขึ้นไป เป็นต้น
 - ลักษณะไทยสมัยใหม่ของอาคารประเภทสถาบันที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งในอดีต สถาปัตยกรรมไทยที่มีขนาดใหญ่จะมีเฉพาะอาคารประเภทวัง และวัด เท่านั้น ดังนั้น จึงควรวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมและปัญหาของการนำลักษณะไทยในอดีตดังกล่าวมาใช้